

פורים ופרשת כי תשא התש"פ

"לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי "תורה"

א. "ויאמר יהוה אל משה, לאמר. ואתה דבר אל בני ישראל, לאמר, אף את שבתתי תשמרו, כי אות הוא ביני וביניכם, לדורותיכם, לדעת כי אני יהוה מקדשכם. ושמרתם את השבת, כי קדש הוא לכם, מחלליה מות יומת, כי כל העשה בה מלאכה - ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה. ששת ימים יעשה מלאכה, וביום השביעי - שבת שבתון קדש ליהוה, כל העשה מלאכה ביום השבת - מות יומת. ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת, לדורתם, ברית עולם. ביני ובין בני ישראל - אות הוא לעלם, כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ, וביום השביעי - שבת וינפש", (שמות, לא', יב' - יז').

"ויתן אל משה, ככלתו לדבר אתו בהר סיני, שני לחת העדת, לחת אבן, כתבים באצבע אלהים", (שמות, לא' - יח').

"וירא העם, כי בשש משה לרדת מן ההר, ויקהל העם על אהרן, ויאמרו אליו - קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, כי זה משה האיש - אשר העלנו מארץ מצרים, לא ידענו מה היה לו. ויאמר אלהים אהרן, פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם, והביאו אלי. ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם, וביאו אל אהרן. ויקח מינדס, ויצר אתו בחרט, ויעשהו עגל מסכה, ויאמרו, אלה אלהיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים. וירא אהרן, ויבן מזבח לפניו, ויקרא אהרן - ויאמר חג ליהוה מחר. וישפיתו ממחרת, ויעלו עלת ויגשו שלמים, וישב העם לאכל ושתו, ויקמו לצחוק. וידבר יהוה אל משה, לך רד כי שחת עמך - אשר העלית מארץ מצרים. סרו מהר מן הדרך אשר צויתם, עשו להם עגל מסכה, וישתחוו לו ויזבחו לו, ויאמרו, אלה אלהיך ישראל אשר העלוד מארץ מצרים. ויאמר יהוה אל משה, ראיתי את העם הזה, והנה עם קשה ערף הוא. ועתה, הניחה לי, ויחר אפי בהם - ואכלם, ואעשה אותך לגוי גדול. ויחל משה את פני יהוה אלהיו, ויאמר, למה יהוה יחרה אפך בעמך - אשר הוצאת מארץ מצרים

בַּכֶּחַ גָּדוֹל וּבְיָד חֲזָקָה. לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם, לֵאמֹר, בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהַרְגֵם אֶתֶם
בְּהָרִים וּלְכַלְתֶּם מְעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, שׁוֹב מִחֲרוֹן אַפָּי וְהִנַּחֶם עַל הָרָעָה לְעַמְּךָ. זָכֹר
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ, וַתִּדְבֹר אֱלֹהִים אֲרָבָה אֶת
זֶרְעֶכֶם כְּכֹכְבֵי שָׁמַיִם, וְכָל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲתָן לְזֶרְעֶכֶם וְנָחְלוּ לְעַלְמִם.
וַיִּנָּחֶם יְהוָה, עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹי, (שמות, לא', א' - יד').

ב. הנה, מכל הפסוקים, שהובאו באות הקודמת, ישנם ג' קושיות בסיסיות,
אשר שומא עלינו לבארם ולהבינם, לאשורם, וכדלהלן:

א. לגבי מצוות שבת, פירש רש"י (שמות, לא' - יג'), שטעם הדבר, שנשנתה
מצוות שבת, שוב בפרשתו,
הוא, בכדי שלא יחללו שבת לצורך המשכן¹,

והדבר צריך ביאור -

**דאם רק לשם כך, יכלה התורה הקדושה, לתת התראה קצרה בלבד, ומבלי לפרט
פרטי דינים - הקשורים לכבוד השבת הקדושה,**
שכן, לצורך תזכורת, מספיקה רק תזכורת.

ב. על הפסוק (שמות, לא' - יח'), "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה, כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶתֹּו בְּהַר סִינַי,
שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת, לַחַת אֲבָן, כְּתָבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים",
כתב רש"י, וז"ל:

"שנמסרה לו תורה במתנה, ככלה לחתן,

שלא היה יכול ללמוד כולה, בזמן מועט כזה",

והדבר צריך ביאור -

¹ ז"ל רש"י:

"אף על פי, שהפקדתיך לצוותם על מלאכת המשכן,

אל יקל בעיניך - לדחות את השבת, מפני אותה מלאכה ...

אף על פי, שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה שבת, אל תדחה מפניה".

מפני מה, נסמך עניין זה, לעניין שבת.

ג. מפני מה, נסמכו, מצוות השבת, ומסירת התורה למשה רע"ה - ככלה לחתן, לעניין "חטא העגל".

ג. כל המעיין בפרשה זו, של עניין "חטא העגל",

תמה ומשתומם, היאך הגיעו עם ישראל לידי כך.

ובפרט, לאחר אותם מראות קדושים ונשגבים, שראו בשעת קריעת ים סוף, ובשעת מעמד הר סיני.

עוד יש לעיין בפרשה זו -

היאך יכלו עם ישראל לעשות עגל במעשה ידיהם, ולומר לו - "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ שְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם",

והלא, " ² אין טפש בעולם, שיחשוב כי הזהב הזה אשר היה באזניהם, הוא אשר הוציאם ממצרים".

עוד צריך ביאור -

שכן, מחמת שחטאו עם ישראל בחטא זה, נשתברו הלוחות הראשונות,

וכמו כן, התבטלה ³ הברית הראשונה שכרת הקב"ה עם בני ישראל,

וקשה בזה, היאך שבר משה רע"ה את הלוחות, וביטל את אותה הברית שכרת הקב"ה עם בני ישראל,

ובודאי, שלא עשה זאת משה רע"ה מחמת כעסו,

שכן, לא שייך "עניין כעס כזה" אצל משה רע"ה.

² לשון קודשו של הרמב"ן, (שמות, לב' - ד').

³ גם זה הובא ברמב"ן (שמות, לד' - כז'), וז"ל:

"כי בעבור שישראל הם החוטאים והעוברים על הברית, הוצרך הקב"ה לחדש להם ברית חדשה - שלא יפר הוא להם בריתו".

באופן, שכל עניין זה צריך ביאור רב.
והנה, בספר הכוזרי (מאמר ראשון, צג', והלאה), מבואר:
שבני ישראל, לא עבדו כלל וכלל עבודה זרה במעשי העגל,
וכמו כן, לא ייחסו שום כוח למעשי ידיהם,
אלא, שכוונתם היתה, לעשות מעין דמות אשר דרכה יוכלו להתקשר אל אביהם
שבשמים, וכעין בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו,
אבל החטא ה"גדול" שחטאו בו, היה, שעשו דבר -
אשר לא נצטוו עליו כלל וכלל מהבורא ית"ש.

ולפי זה:

נוכל להבין את התביעה שתבע הקב"ה למשה, בשעה שבישרו על חטא העגל -
שכן, באותה שעה אמר הקב"ה למשה רע"ה, "וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, לֵאמֹר, לָךְ רֵד כִּי
שָׁחַת עַמְּךָ, אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שמות, לבי' - ז'),
וכתב רש"י, וז"ל -

"שחת העם' לא נאמר, אלא 'עמד',

ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם, ולא נמלכת בי, ואמרת - טוב שידבקו גרים
בשכינה,
הם שחתו והשחיתו" -

מחמת, שגם מה שקיבל משה רע"ה את אותם גרים לישראל, היה "מדעתו",

ואע"פ, שעשה זאת לשם שמים -

מכל מקום, "לא נמלך משה רע"ה עם הקב"ה על דבר זה" -

ולפיכך, אמר הקב"ה למשה רע"ה, "לָךְ רֵד כִּי שָׁחַת עַמְּךָ", שכן גם הם למדו
"ממך", ולא "נמלכו עמי", האם לעשות עגל זה, או שמא לאו.

ולפי זה:

נוכל גם כן ליישב מה שהקשנו, היאך שבר משה רע"ה את הלוחות, ועל ידי זה הופרה הברית שכרת הקב"ה עם בני ישראל, משום, שכל אותה ברית לא נכרתה, אלא, רק על ידי שאמרו ישראל "נעשה ונשמע", שבזה ביטלו דעתם לחלוטין, ברם, בשעה שלא ביטלו את דעתם, ועשו דבר בלי להימלך עם הקב"ה, שוב כבר אין אותה הברית קיימת כלל ועיקר.

ד. והנה, שבת, היא יסוד האמונה ב-ה' יתברך,

וכמו שכתב הרמב"ן (שמות, כ' - ח'), וז"ל:

" יזכור את יום השבת לקדשו' - אחר שצוה שנאמין בשם המיוחד יתברך, שהוא הנמצא, הוא הבורא, הוא המבין, והיכול, ושנייחד האמונה בכל אלה והכבוד לו לבדו, וצוה שנכבד זכר שמו,

צוה, שנעשה בזה סימן וזכרון תמיד,

להודיע, שהוא ברא הכל,

והיא מצות השבת, שהיא זכר למעשה בראשית ...

ולכך אמרו ז"ל (חולין, ה' ע"א), שהשבת שקולה כנגד כל מצות שבתורה, כמו שאמרו בע"ז -

מפני, שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחידוש ובהשגחה ובנבואה".

וכן כתב ה"חיי אדם" (חלק ב'-ג', הלכות שבת ומועדים, כלל א'), וז"ל:

"שבת קודש, הוא האות הגדול והברית שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל,

למען יִדְעו, כי ששת ימים עשה ה' כל מה שברא בשמים ובארץ,

וְשַׁבַּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי,

והוא יסוד האמונה, לִידַע שֶׁהָעוֹלָם הוּא מְחוּדָשׁ.

וכיון שברא הכל -

הוא אדון על הכל, ואנחנו עבדיו, ומחויבים לעשות רצונו, ולעבדו בכל גופנו
ונשמתנו וממוננו,
כי הכל שלו".

ה. הנה, לוחות הברית - עשרת הדברות, מחולקים ל-ב' עניינים,

החלק הימני, מצוות של בין אדם למקום,
והחלק השמאלי, מצוות של בין אדם לחבירו.
וכתב ה"כלי יקר" ⁴ :

**שכל מצווה - שנמצאת בצד המצוות של בין אדם למקום,
מקבילה לחברתה - מצוות לא תעשה - שבצד המצוות של בין אדם לחבירו,
וכדלהלן.**

א. מצוות ידיעת א-להותו יתברך, מקבילה למצוות "לא תִרְצָח",
דהנה, יעקב אע"ה, הכיר א-להותו יתברך, וכמאמר הכתוב (בראשית, כה' - כז'),
"וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֱהָלִים",

אך עשיו שכפר בעיקר ⁵, ולא הכיר א-להותו יתברך -
נעשה רוצח, וכמאמר הכתוב (בראשית, כז' - מ'), "וַיַּעַל חָרָבָד תְּחִיָּה".

ב. מצוות יחוד ה' יתברך, מקבילה למצוות "לא תִנְאָף",

שכן, הניאוף, גורם לו לאדם, ללכת ולעבוד עבודה זרה,
וכדמצינו בסוף פרשת "בלק", בעניין בנות מואב.

ג. מצוות עשה לשמור על כבודו יתברך - על ידי שלא לְשָׂא את שמו לשווא,
מקבילה למצוות "לא תִגְנֹב",

שכן, הגנב, סופו להישבע לשקר.

⁴ בעשרת הדברות, פרשת "יתרו".

⁵ כדאיתא במסכת בבא בתרא, טז' ע"ב.

ד. מצוות זכירת ושמירת השבת, מקבילה למצוות "לא תענה ברעך עד שקר", שכן, המחלל את השבת, מעיד במעשיו, שלא ברא הקב"ה את עולמו לששה ימים.

ה. מצוות כיבוד אב ואם, מקבילה למצוות "לא תחמד", שכן, החומד את אשת חבירו, מהרהר בה בשעת תשמיש עם אשתו, והבן הנולד לו מביאה זו, דומה, כאילו נולד מאשה אחרת, וממילא, אותו הבן, לא מכבד את אמו האמיתית, כיוון שהיה אביו מהרהר באשה אחרת,

וכמו כן, את אביו אינו מכבד, כיוון שהחומד נשים - אין בדעתו להוליד - אלא רק למלאות את תאוותיו. ומכיוון, שלא נתכווין שיוולד לכתחילה, דומה הדבר בעיני הבן - שאין רצון אביו בקיומו.

וכמו כן, החומד את ממונו של חבירו, הוא קמצן אף בממונו שלו, והיאך יוציא מכספו והונו, לצורך כיבוד אביו ואמו.

ומכל מקום, לעניינינו אנו, מבואר מדבריו הקדושים, שמצוות שמירת שבת קודש, מקבילה, למצוות "לא תענה ברעך עד שקר".

ו. והנה, שבת היא מקור הברכה, וכמו שכתב ב"זוהר הקדוש" (פרשת יתרו, דף פח' ע"ב):

"וְכִלְהוּ שִׁיתָא יוֹמִין, מִהָהוּא שְׁלִימוּ מִתְבָּרְכָן" -

שכל ששת הימים הבאים לאחר השבת, מתברכים מכוח קדושת השבת.

וכן כתב ה"אור החיים" הקדוש, על הפסוק (בראשית, ב' ג'), "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ, כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל מְלַאכְתּוֹ - אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת", וז"ל:

"ולמה שפירש בזוהר, כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה,

כיון על זה אומרו 'ויברך', כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות".

עוד כתב ב"זוהר הקדוש" (שם, דף פח' ע"א) :

"כַּל בְּרַפָּאן דְּלַעֲיָלָא וְתַתָּא, בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תַּלְיִין" -

שכל הברכות שבעולמות העליונים והתחתונים, תלויים ביום השביעי, שהוא יום השבת.

ז. יעויין בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בספרו "בן איש חי" (שנה שניה, פרשת שמות, בהקדמתו), וז"ל:

"ובזה מובן הטעם שאמרו רבותינו זכרונם לברכה⁶, לא נתנו שבתות לישראל אלא לעסוק בהם בתורה,

והיינו, כי ישראל יש בהם כח לבנות בנין רוחני ועליוני, על ידי עסק התורה,

ולכך נקראו בנאים -

וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, על פסוק 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך',

וזה הבנין, שבונים אותו על ידי עסק התורה, הוא נעשה בחלק עולם הבא,

ולכן בשבת שהוא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, צריך

להרבות בו בעסק התורה, כי אז יצליחו בו יותר בבנין הרוחני,

ולכן כתבו המקובלים ז"ל -

דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה

מעסק התורה של ימי החול,

ולכן, מאחר שנעשה בנין רוחני ועליוני בשבת מן עסק התורה, נאסר בשבת בנין

הגשמי החמרי לגמרי".

והנה, יש לעיין, מדוע פועל האדם בלימוד התורה שלומד בשבת, פי אלף.

וכדי לבאר זאת, נקדים בזה :

⁶ וכמאמר רבותינו ז"ל (תלמוד ירושלמי, שבת, פט"ו ה"ג):

"לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה".

דהנה, שבת⁷ היא מעין עולם הבא.

והנה, ידוע ומפורסם העניין, ששבת יונקת מעולם⁸ האצילות.

והנה, בשעה שאמה של רבקה ולבן, שולחים את רבקה, בירכו אותה (בראשית, כד' - ס'), "וַיְבָרְכוּ אֶת רַבֶּקָה, וַיֹּאמְרוּ לָהּ, אַחְתָּנוּ אַתְּ הָיִי לְאֵלֶיךָ רַבֶּבָה".
ובלשון זה, יש לעיין, דלכאורה היה מספיק שיאמרו "אַחְתָּנוּ הָיִי לְאֵלֶיךָ רַבֶּבָה",
ללא מילת "אַתְּ".

ותירץ בזה⁹ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, דהנה, בזה העולם יש ד' עולמות, והם:
אצילות, בריאה, יצירה, עשיה,
וסימנך, אבי"ע.

ואותם העולמות, מכוונים כנגד הספירות:
כי מניין אחדים, הוא כנגד עולם העשייה,
ומניין העשרות, הוא כנגד עולם היצירה,
ומניין המאות, הוא כנגד עולם הבריאה,
ובכל אלו העולמות, יש אחיזה לחיצוניים -

לבד מעולם האצילות, שהוא מכוון כנגד האלפים ורבבות.

ולכך, ברכוה "אַחְתָּנוּ אַתְּ הָיִי לְאֵלֶיךָ רַבֶּבָה", משום, שרק -את- שייכת לעולם
האצילות, המכוון לאלפים ורבבות,

⁷ וכדאיתא במסכת ברכות, נז' ע"ב.

⁸ עיין בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, בכמה מקומות, וכדלהלן:

"בן איש חיל", קונטרס "שני אליהו", דף כג' ע"ב, בד"ה "ונראה".

שו"ת "רב פעלים", חלק א', קונטרס "סוד ישרים", סי' ד'.

"עוד יוסף חיי", פרשת "ויגש", אות יב'.

⁹ "בן איש חיי", שנה ראשונה, הקדמת פרשת "חיי שרה".

אבל אנחנו (לבן ואמו), לא, משום שנאחזים בנו החיצונים, מחמת הסטרא אחרא שדבוקה בנו.

ולהמתבאר, יובן מדוע פועל האדם בלימוד התורה של שבת, פי אלף - כיוון, שלימוד תורה זה, שייך לעולם האצילות, וממילא, כל פעולותיו של האדם, פועלות במספר האלפים,

ומטעם זה, נוכל להבין גם כן, מדוע שבת "מקור הברכה", ודוק.

ח. ביום הפורים, אנו קוראים בתורה הקדושה (שמות, יז, ח' - טז'),

"וַיָּבֵא עֲמֶלֶק, וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה, בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים, וְצֵא הַלָּחֶם בְּעֲמֶלֶק, מִחָר אֲנֹכִי נֹצֵב עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה, וּמִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי. וַיַּעַשׂ יְהוָה, כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהַלָּחֶם בְּעֲמֶלֶק, וּמֹשֶׁה אֶהְרֹן וְחֹר עָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ - וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ - וְגִבְרַת עֲמֶלֶק. וַיְדִי מֹשֶׁה כַּבָּדִים, וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׂמִימוּ תַּחְתָּיו וַיִּשָּׁב עָלֶיהָ, וְאֶהְרֹן וְחֹר תָּמְכוּ בְּיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, וַיְהִי יָדָיו אֶמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ. וַיַּחְלֹשׁ יְהוָה אֶת עֲמֶלֶק וְאֶת עֲמוֹ, לְפִי חָרֵב. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, כְּתֹב זֹאת זִכְרוֹן בְּסֵפֶר - וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוָה, כִּי מָחָה אֶמְחָה אֶת זֵכֶר עֲמֶלֶק - מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם. וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה נָסִי. וַיֹּאמֶר, כִּי יָד עַל כַּס יְהוָה, מִלְחָמָה לִיהוָה בְּעֲמֶלֶק, מִדֶּר דָּר.".

וכתב על זה, רבינו ה"כלי יקר", וז"ל:

"בילקוט, מסיק, שעמלק דומה לזבוב ...

ביאור המשל, וסברתו, הוא, על דרך שכתבנו למעלה בפר' בראשית. על פסוק (בראשית, ד' - ז'), 'לפתח חטאת רובץ' -

שהיצר הרע, המשילוהו רז"ל (ברכות, סא' ע"א), לזבוב, שכוח פיו חלוש לעשות נקב בבשר השלם, אך במקום שהזבוב מוצא איזו מורסא או שחין - אשר שם פתח פתוח קצת לבשר, שם ירבץ וירחיב הפרצה,

כך היצר הרע, אין לו כוח להזדווג אצל הצדיק השלם בכל מעשיו, ולא פתח לו כלל פתח לחטאת ולנדה. אך הבא לטמא, ועושה פתחים לו, שם ירבץ להרחיב הפרצה עד עלות חמ"ס גבר לאין מרפא,

וארז"ל (יומא, לט" ע"א) ... אדם מטמא עצמו מעט, מטמאים אותו הרבה".
והעניין הוא, ע"פ מה שדרשו רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא, פרשתן, כה'), על
הפסוק (שמות, יז - ח'), "וַיָּבֵא עַמְלֵק, וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיָדָם":
"שרפו ידיהם מן התורה",

והיינו, שכאשר יש לאדם רפיון בעסק התורה, הרי הוא מגביר ונותן כוח לעמלק,
להילחם בו.

ט. לאור המבואר, נשכיל ונבין:

התורה הקדושה, פירטה את מצוות השבת, אף בפרשתן. **ללמדינו, את גודל
מעלתה, ואת גודל ברכתה,**
ולא זו בלבד, אלא -

אף ללמדינו, את גודל שכרה, ואת גודל מעלת העמלים בתורה הקדושה.

ולפיכך, סמכה זאת, לעניין "פְּכַלְתוּ",

דהנה, השבת, היא כלתם של עם ישראל,

וכפי שמצינו במסכת בבא קמא (לב' ע"ב):

"בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ... לקראת שבת כלה מלכתא",

וכדברי מוהר"ש אלקבץ זיע"א, בפיוט הקדוש - "לְכָה דוֹדִי":

"לְכָה דוֹדִי, לְקִרְאֵת פֶּלָה, פְּנֵי שַׁבַּת נִקְבְּלָה",

ולכלה זו, לא סגי בתזכורת בעלמא -

כי כשם שאין האדם מזכיר לעצמו את כלתו, בתזכורת בעלמא. מחמת, שחביבה
היא עליו עד למאוד -

כך הכלה העיקרית, השבת הקדושה -

כך הכלה העיקרית, התורה הקדושה.

והוא מאמר רבותינו ז"ל (תלמוד ירושלמי, שבת, פט"ו ה"ג):

"לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה".

ואחר שהשכלנו, והבנו, עד כה. לימדנו הקב"ה, בסמיכות מעשה העגל, כדלהלן:
במסכת שבת (פח' ע"ב), הורונו רבותינו ז"ל, שבמעשה העגל, נחשבו עם ישראל,
ככלה המזנה תחת חופתה,

והנה ¹⁰, "קודשא בריך הוא, ואורייתא, וישראל -

חד הוא",

וממילא, שבמעשה העגל, הפרידו עם ישראל, בין קודש אברך הוא, לאורייתא -
וישראל.

דהנה, בשעה שרפו ידיהם מן התורה, נזדווג להם עמלק,

וזאת, מחמת שמצא עמלק - הזבוב ¹¹ - היצר הרע ¹², פתח.

ואף השטן, המשול לזבוב, כאשר מצא בעם ישראל "פתח" של ביטול תורה,
נזדווג להם,

והצליח לשכנעם, שלמען רוחניותם, טוב להם הדבר, שיהיה אמצעי, אשר יקשר
בינם לאביהם שבשמים.

ואם היו עם ישראל, שמורים וגדורים בתורה הקדושה, עד למאוד,

לא היה באפשרות אותו היצר הרע, להכניס במוחם מחשבות זרות ...

¹⁰ עיין "זוהר הקדוש", חלק ג', דף עג' ע"ב.

¹¹ כפי שהובא באות ח', מדברי ה"כלי יקר", שכתב משם הילקוט.

¹² באות הנ"ל, הביא ה"כלי יקר", מדברי רבותינו ז"ל במסכת ברכות (סא' ע"א), שהיצר הרע מכונה בשם
זבוב.

ועיין עוד, ב"זוהר הקדוש" (פרשת "כי תצא", דף רפא' ע"ב):

"וְלַעֲלֵא - עֲמֶלְק, סְמָאֵל, עֲמֶל, נַחֲשׁ, אֲנָן, וּמְרָמָה,

דְּמַפְתִּי לִיהַ לְבַר נֶשׁ, לְמַחְטֵי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא."

ועיין עוד בספר "חמדת ימים" (חודש אדר, פרק א'), שכתב, וז"ל:

"איהו עמלק, איהו גוליית, איהו ס"מ הרשע, איהו מלאך המוות".

ולפיכך, נסמכה השבת ל"כַּכְּלֹתוֹ", ול"יחטא העגל":
להורות לאדם, שכשם שמצוות שבת, מכרזת ומעידה, שברא הקב"ה את עולמו
ל-ז' ימים,

כך התורה הקדושה, מכרזת ומעידה, שהיא עיקר הבריאה -
ובפרט ¹³, שהקב"ה "אסתכל באורייתא, וברא עלמא".
וכשם שהמחלל שבת, נעשה, כמי שמעיד עדות שקר,
כך הפורש מן התורה הקדושה, נעשה, כמי שמעיד עדות שקר.
וכשהאדם מעיד עדות שקר, הוא נותן פתח ליצר הרע, להכשיר לפניו את הדרך,
ח"ו.

באופן, שמצוות שבת, ומצוות לימוד התורה הקדושה, הם יסוד וגדר, לכל
מצוותיו של הקב"ה.

ל. על הפסוק (אסתר, א' - ב'), "בַּיָּמִים הָהֵם, כְּשֶׁבֶת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ עַל כֶּסֶּא
מַלְכוּתוֹ, אֶשֶׁר בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה",

דרשו רבותינו ז"ל (אסתר רבה, פרשה א', י') -
"זֶה הוּא אֶחָד מִן הַמְּקוֹמוֹת, שֶׁהָיוּ מִלְּאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְדַדִּין פִּיתְקִין לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא,

שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לְפָנָיו - רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, בֵּית הַמְּקַדָּשׁ חָרַב וְרָשָׁע זֶה יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה
מְרִזְיָחִין,

אָמַר לָהֶם, תָּנוּ יָמִים כְּנֶגֶד יָמִים,
הָדָא הוּא דְכְּתִיב (נחמיה, יג' - טו'), 'בַּיָּמִים הָהֵם רָאִיתִי בִיהוּדָה דְרָכִים גְּתוֹת
בְּשַׁבָּת' וגו'."

ובסה"ק "שם" ¹⁴ משמואל"י, הביא בזה, מאביו, הגה"ק בעל "אבני נזר" זיע"א:

¹³ "זוהר הקדוש", פרשת "תרומה", דף קס"א ע"א.

¹⁴ שמות, שנת תרע"א.

שתשובת הקב"ה למלאכי השרת, היתה, שכיוון שחיללו ישראל את השבת,
שנתנה למנוחה ולעונג. לקחו אומות העולם, את המנוחה והעונג מישראל.

והנה, ממה שנושעו עם ישראל, משיעבודו של אחשורוש,
משמע, שחזרו בתשובה, על עבירה זו.

ותכלית תשובתם, היתה, במה שקיבלו את התורה הקדושה, בשמחה,
דהנה, על הפסוק (אסתר, ח' - טז'), "לְיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר",
דרשו רבותינו ז"ל (מגילה, טז' ע"ב):
"אמר רב יהודה -

'אורה' - זו תורה. וכן הוא אומר (משלי, ו' - כג'), 'כי נר מצוה ותורה אור'.

'שמחה' - זה יום טוב. וכן הוא אומר (דברים, טז' - יד'), 'ושמחת בחגד'.

'ששון' - זו מילה. וכן הוא אומר (תהילים, קיט' - קסב'), 'שש אנכי על אמרתך'.

'ויקר' - אלו תפלין. וכן הוא אומר (דברים, כח' - י'), 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה'
נקרא עליך ויראו ממך'. ותניא, רבי אליעזר הגדול אומר, אלו תפלין שבראש'.

ובדרשתם ז"ל, " 'אורה' - זו תורה", כבר מצינו במסכת שבת (פח' ע"א) -

"אמר רבא, אעפ"כ הדור קבלו בימי אחשורוש.

דכתיב (אסתר, ט' - כז'), 'קימו וקבלו היהודים',

קיימו, מה שקיבלו כבר".

ללמדך, שבזכות ב' דברים אלו, שבת ותורה, נושעו אבותינו, בימים ההם ובזמן
הזה.

יזכינו הי"ת, להתחזק הדק היטב - היטב הדק, ב-ב' דברים אלו,

וכשם שנעשו לאבותינו ניסים ונפלאות, בימים ההם ובזמן הזה,

כך יעשה הי"ת עמנו. אמן.